

Vasco – Que recordos ten da súa infancia?

Urraca - Moi feliz e tranquila. Recordo ás miñas tías Urraca e Elvira, que mulleres admirábaas moitísimo, e recordo ao meu pai sempre preocupado por non ter herdeiro varón. Naquel entón eu vivía despreocupada polo futuro. Era a herdeira ao trono, pero todos pensabamos que en calquera momento nacería un home e que ao fin o meu pai tería o seu herdeiro.

Vasco – Pero durante aproximadamente 15 anos, antes de nacer o seu irmán, vostede era a única herdeira do seu pai, non chegou a pensar que podería converterse en raíña.

Urraca - En realidade non. A muller non podía reinar en solitario polo que se procuraba un matrimonio de estado, e entón o marido convertíase en rei por dereito

Desde a miña perspectiva herdar o reino para entregárllo a un descoñecido, non era nada atractiva. Era mellor para todos, e para min, que nacesse un home canto antes.

Vasco – Con todo, había mulleres intelixentes e farto preparadas, que gobernarían mellor que os seus maridos

Urraca - Certo, moitas mulleres gobernaron de feito desde a sombra, e aínda sabéndose que estaba admitido, non se discutía a intelixencia feminina, senón a súa debilidade e sobre todo “a súa debilidade de carácter”. A sociedade era moi misóxina, e o clero influía cada vez máis na vida diaria e nos asuntos de estado. Para a mentalidade da época a muller era a depositaria do preado orixinal, a “tentadora”, non era digna, parvadas encóllense de ombreiros con impotencia).

Vasco – Cónteme sobre o seu primeiro matrimonio, segundo parece casou moi nova.

Urraca - Como todos os matrimonios de estado a idade dos contratantes non tiña importancia, eu tería 8 ou 10 anos cando me prometron, con todo, o matrimonio non se fixo efectivo ata que tiver a idade axitada.

O meu pai seguía preocupado por non ter un fillo, un sucesor, e todo se agravou por mor da derrota sufrida en Sagradas a mans dos almorávidas.

Por mor da derrota fíxose un chamamento a toda a cristiandade pedindo axuda para derrotar ao exército almorávide, e á chamada responderon entre outros dous parentes da miña nai: Enrique e Raimundo de Borgoña. Ao finalizar a campaña ambos foron ben acollidos na corte do meu pai, tanto que decidiron permanecer en España en lugar de regresar ao seu país.

Vasco – Polo que me comenta, Enrique e Raimundo encaixaban no perfil que buscaba o seu pai. O que non entendo é porque o seu pai elixiu a Raimundo para marido da súa herdeira, e a Enrique que tiña maior rango nobiliario, casou coa súa filla ilegítima Teresa.

Urraca - Como ben di a elzección obvia era Enrique, pero ao ser primos, o matrimonio tería sido anulado pola Igrexa, moi estricta cos parentescos estrictos.

Vasco – Que me pode contar do seu primeiro matrimonio?

Urraca - Non podo dicir que fose feliz, pero vendo todo o que vzu despois foi unha das etapas máis tranquilas da miña vida. Eu era moi nova, apenas sabía nada da vida, da política, do goberno. Raimundo, pola contra, era 25 anos maior ca min, moi ambicioso. De feito, todos, mesmo eu, demos por feito que Raimundo o que buscaba era herdar á miña nai a través de min, xa que cando casamos eu era a lexítima herdadeira, pois o meu irmán aínda non nacera.

Vasco – Parece que todos estaban satisfeitos co matrimonio, menos vostede que non tivo opinión.

Urraca - Así é. Raimundo estaba moi ben relacionado co elero eluniacense, e era irmán de Guido de Borgoña, da abadía de Cluny, bispo de Sigüenza, que máis tarde sería o papa Calixto II. Isto ao meu pai víñalle moi ben para reforzar as súas relacións coa casa de Borgoña e coa influencia eluniacense no occidente peninsular, iniciada xa en tempos do meu avó Fernando.

Vasco – O seu pai encomendoulles o goberno de Galicia, e tamén lles concedeu o título de Condes de Galicia.

Urraca - En realidade o condado de Galicia incluía o antigo condado portucalense, que foi anulado polo meu tío García despois dunha rebelión. Seguramente o meu pai co nomeamento pretendía controlar o territorio, pois a nobreza galega anhelaba a súa independencia e tiña tendencia á sublevación.

Vasco – Como lles recibiron en Galicia?

Pois de todo houbo Vasco. Para empezar, produciuse unha sublevación dos partidarios do meu tío García, retido polo meu pai en prisión ata o seu falecemento, descontentos co trato dado ao seu rei e contra nós (eu filla do seu carcereiro, e o meu marido un estranxeiro). A rebelión, aínda que tivo consecuencias fracasas, pero Raimundo que era un gobernante hábil e competente, conseguiu impoñer a súa autoridade e gobernou con tranquilidade o reino ata o seu falecemento.

Eu observaba e aprendía de todo o que vía, a política é moi complexa, pero eu aprendía de Raimundo e de todos

O que gobernaba de feito era Raimundo, pero eu non me resignaba ao meu papel de consorte, e aínda que estiven en segundo plano, estiven presente, tanto en León, como en Galicia. Vostede que é un erudito sabrá que ata que naceu o meu irmán, eu era co-asinante co meu pai no relativo a León, e que en Galicia tamén asinaba en nome propio.

Vasco – Así é maxestade, nalgúns documentos observo que asinaba como Urraca Rex, como raíña.

Urraca - (encolléndose de ombreiros). Ben, vasco, era unha forma de significarse, eu era moi nova cando casei, e segundo pasaban os anos aumentaba a seguridade en min mesma, e nunca me resigno a ser unha mera esposa compracente, pero por aquel entón non se me pasaba pola cabeza, nin imaxinaba todo o que estaba por vir.

Tamén asinco como emperatriz, e Raimundo titulouse como príncipe e como Rei de Galicia. Os títulos naquela época eran dignidades que se concedían á nobreza, ou aos gobernantes. Non había moito rigor na súa concesión.

Vasco – Parece que Raimundo era, senón o que máis, un dos homes de confianza do seu pai.

Urraca - O meu marido, aínda que ambicioso, era un gobernante capaz, polo que ademais de telo como conselleiro, o meu pai encomendáballes misións delicadas, dentro e fóra de Galicia.

Tal era a influencia do meu marido, que se podería dicir que era a persoa con máis poder do reino, despois do meu pai. Tiña o seu propio séquito, e a pesar de non ser un reino, gozaba dunha corte en Galicia. Máis tarde, e a pesar de que o meu pai retiroulle a súa confianza, continuou contando con Raimundo, porque como xa lle comentei, era moi hábil e un aliado eficaz.

Viaxaba con asiduidade á corte de León, ou a Sahagún, para despachar co meu pai, polo que frecuentemente se ausentaba de Galicia. Por mor do seu nomeamento como conde de Grajal de Campos, residiu con frecuencia nesta localidade, onde falecería de disentería en 1107, dous anos despois do nacemento do meu fillo Alfonso, quen por tanto apenas coñeceu ao seu pai.

Como lle comentei anteriormente, unha das condicións nas que se permitía que unha muller reinase era ao enviuar, e á morte de Raimundo, eu xa non era unha nena, tiña naquel momento 27 anos, e estaba farto preparada para exercer o goberno dos territorios que fora acumulando Raimundo: Galicia, a comarca de Zamora e o suroeste de León, así como Coria, Salamanca e Ávila.

Vasco – Non fai vostede mención de Portugal cando fala dos territorios que vostede gobernaba como condesa de Galicia.

Urraca - Isto débese a unha torpeza do meu marido. Do que lle vou relatar non hai constancia certa da súa veracidade, ou do seu aleanze, pero ao meu pai chegáronlle noticias de que Raimundo e o seu primo Enrique pactaran apoiarse mutuamente, e repartirse o reino ao falecemento do meu pai.

Moitos atribúen o “pacto sucesorio” dos curmáns ao nacemento do meu irmán Sancho en 1095. Foi nacer o tan ansiado varón, eu dixaba de ser a herdadeira ao trono, e as ambicións do meu marido víronse trunceadas, e quizais por ese motivo conspirou co seu primo.

Nunca souben canto de certo houbo na conspiración, nunca falei diso co meu marido, e non podo pois, explicarlle porqué ou cando se fraguou, caso de que existise, pois ben puido tratarse dunha conspiración contra Raimundo, para minuar a súa influencia co meu pai.

Cando o meu pai tivo coñecemento deste acordo, tomou unha desafortunada decisión, entregar o condado Portucaleñse, é dicir, os territorios que se estendían desde o Miño ata o Tago, a Enrique e Teresa. Desta forma pensaba que reduería o poder de Raimundo, pero en realidade o que pasou é que deu pé a que tanto Enrique como Teresa se visen con pretensións ao trono, o que foi fonte de moitos problemas no futuro, e que acabou desembocando na independencia de Portugal.

Xa ve, Vasco, como a torpeza do meu marido, e unha solución precipitada do meu pai afectaron non só ao meu futuro, senón ao de España, que perdeu parte do seu territorio e nunca o recuperou.

Vasco – No persoal como foi a súa etapa en Galicia?

Urraca - Alí naceron os nosos dous fillos. Pronto nacexu Sancha a maior, e máis tarde o meu fillo Alfonso.

O noso labor de goberno levounos a residir en varios lugares, en Monterroso tiñamos a nosa residencia, pero tamén en Santiago de Compostela e en Caldas, onde nacexu precisamente Alfonso, e por ese motivo pasou a chamarse Caldas de Reis.

Como era habitual na época os fillos criábanse en casa de familiares ou nobres, Sancha criouse coa miña tía Elvira ata que esta faleceu, e Alfonso criouse na casa do seu titor, Pedro Froilaz, o poderoso conde de Traba, un, senón o que máis, poderoso representante da nobreza galega, quen se encargou de defender os intereses do meu fillo, mesmo contra min.

Vasco – Por que se elixiu ao conde de Traba como titor do seu fillo?

Urraca - O meu pai coñecía a Pedro Froilaz por criarse na corte de León. Por outra banda, ao ter ao conde de Traba como aliado, tiñamos garantido un aliado poderoso, así como a fidelidade de todas as vilas e presuras desde o porto de Noia ata o golfo Ártabro.

No caso de Froilaz, co nomeamento de aio do infante, asentaba a súa influencia, un tanto erzbada despois de que tomasse partido polo falecido rei García.

Preocupado polo seu neto e confiando na lealdade de don Pedro, o meu pai tomoulle xuramento de fidelidade, e dispuxo que, se a súa filla e sucesora Urraca, contraía novo matrimonio, o Reino de Galicia pasase ao seu neto Alfonso. Disposicións que serían a orixe dun longo conflito máis adiante.

En 1107, agonizando xa, Raimundo chamou aos seus laíais, confirmou a tutoría do noso fillo a cargo de Pedro Froilaz, e solicitou de todos eles a máxima lealdade para quen debería ser o novo sobrano de Galicia.

Vasco – Que pasou despois da morte de Raimundo?

Urraca - O meu obxectivo era seguir gobernando Galicia e o resto dos territorios. Por fin era relativamente feliz, dona da miña vida, pero ao meu pesar durou moi pouco.

Gustábame gobernar, e como din agora os mozos “vinme arriba” e comencei a asinar usando títulos como “Reina de toda Galicia” ou “Empatriz de Galicia”. Xa aelaramos que os títulos eran “dignidades” e non respondían exactamente á realidade, moitos reis esaxeraban a súa dignidade nas súas firmas (xesticula como quitándolle importancia) ¡hhh, a vaidade Saneho

Por fin puiden elixir unha parella ao meu gusto, e iniciéi unha relación co conde Gómez González, conde de Candespina, que se mantería a pesar do meu posterior matrimonio, ata a súa morte prematura defendéndome do meu segundo esposo.

Vasco – A tranquilidade durou pouco, un ano despois falecería o seu irmán Saneho.

Urraca - Foi un golpe moi duro para o meu pai e o comezo do meu pesadelo. O meu irmán era moi novo, 14 ou 15 anos, hoxe non se entendería que un neno fose á guerra, pero era outra época.

Despois da trágica perda do herdeiro, o meu pai reuniu en Tolzdo aos nobres do reino e comuniqueulles que a elixida para sucederlle, a súa herdaira, era eu. Non tardaron en producirse as intrigas, traizóns e loitas de intereses, coas nefastas consecuencias que logo se vgrán.

Volvín a León, con Sancha, e deixéi a Alfonso ao cuidado do conde de Traba, con quen se seguiu criando en Castrelo de Miño, algo en principio a todas as loitas que devirían no futuro.